

Helsingin käräjäoikeus
Porkkalankatu 13
00180 Helsinki

LAUSUNTO

4.6.2010

Oikeusministeriö

7. 06. 2010

del 5 / 41 / 2009

OIKEUSMINISTERIÖLLE

Oikeusministeriö on pyytänyt Helsingin käräjäoikeudelta lausunnon työryhmämietinnöstä "Teollis- ja tekijänoikeusasioiden keskittäminen markkinaoikeuteen" (Lausuntopyyntö OM 5/41/2009 OM 025:00/2009).

Helsingin käräjäoikeus vastustaa mietinnössä esitettyä tiettyjen immateriaalioikeudellisten asioiden keskittämistä markkinaoikeuteen.

Työryhmän tehtävä ja tavoitteet

Työryhmän tehtävänä on ollut laatia ehdotus aineettomia oikeuksia koskevien asioiden tuomioistuinkäsittelyn keskittämisestä markkinaoikeuteen ja näiden asioiden käsittelystä markkinaoikeudessa.

Työryhmän tavoitteena on ollut, että aineettomia oikeuksia koskevien asioiden edellyttämä asiantuntemus eri asiaryhmissä saadaan mahdollisimman hyvin varmistettua ottaen samalla huomioon, että käsittely muodostuu tehokkaaksi ja joutuisaksi.

Mikään työryhmälle asetetuista tavoitteista ei toteudu työryhmän esittämällä tavalla keskittämällä tietyt immateriaalioikeudelliset asiat markkinaoikeuteen.

Immateriaalioikeudelliset asiat

Immateriaalioikeudelliset asiat jaetaan perinteisesti tekijänoikeuteen ja teollisoikeuksiin. Tekijänoikeus ja tekijänoikeuden lähioikeudet ovat voimassa suoraan lain nojalla. Sen sijaan teollisoikeuksien kohdalla suojan saaminen lähtökohtaisesti edellyttää hakemusta ja siihen liittyvää viranomaisen suorittamaa rekisteröintiä. Muutoksenhaku rekisteriviranomaisen ratkaisuun tapahtuu viime kädessä valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Immateriaalioikeudelliset riita-, rikos-, hakemus- ja turvaamistoimiasiat käsitellään yleisissä alioikeuksissa. Näistä teollisoikeudelliset riita-asiat on nykyisin keskitetty Helsingin käräjäoikeuteen. Käräjäoikeuden ratkaisusta voi valittaa hovioikeuteen ja edelleen hakea valituslupaa korkeimpaan oikeuteen.

Työryhmä ehdottaa, että markkinaoikeuteen keskitettäisiin muutoksenhaku teollisoikeuksia myöntävien rekisteriviranomaisten päätöksistä sekä lisäksi kaikkien teollis- ja tekijänoikeudellisten riita- ja hakemusasioiden, kuten myös mainittuihin asioihin liittyvien turvaamistoimiasioden käsittely. Sen sijaan rikosasiat käsiteltäisiin edelleen yleisissä alioikeuksissa.

Rekisteriviranomaisen päätösten osalta markkinaoikeuden ratkaisuihin olisi mahdollista hakea nykyiseen tapaan muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Teollis- ja tekijänoikeudellisissa riita- ja hakemusasioissa muutoksenhaku säilyisi myös ennallaan kaksiportaisena siten, että markkinaoikeuden ratkaisuksista voisi valittaa Helsingin hovioikeuteen ja edelleen korkeimpaan oikeuteen nykyistä valituslupajärjestelmää noudattaen.

Työryhmä on perustellut asioiden keskittämistä markkinaoikeuteen sillä, että nykyään immateriaalioikeutta koskevien asioiden käsittely ja niihin liittyvän muutoksenhaun järjestäminen on nykyisin keskitettyä vain osittain. Ehdotuksen mukainen keskittäminen ei tosiasiaassa merkitse immateriaalioikeudellisten asioiden keskittämistä, vaan entistä suurempaa eriyttämistä, koska riita- ja rikosoikeudelliset asiat käsiteltäisiin eri oikeuksissa. Kun muutoksenhakujärjestelmä säilyisi ennallaan, ei ehdotetulla muutoksella myöskään kyetä saavuttamaan tavoiteltuja synergiaetuja.

Ehdotukseen sisältyvästä ulkomaisen lainsäädännön selostuksesta on huomattava, että kaikissa maissa, joiden oikeusjärjestelmää on kuvattu, tapahtuu immateriaalioikeudellisten riita-asioiden käsittely lähtökohtaisesti yleisissä tuomioistuimissa. On huomattava, että esimerkiksi Ranskassa on 1.11.2009 lukien kaikki immateriaalioikeuksien toteuttaminen keskitetty Pariisin yleiseen alioikeuteen (Tribunal de grande instance). Aikaisemmin immateriaalioikeudelliset asiat oli Ranskassa jaettu seitsemään yleiseen alioikeuteen. Ehdotuksessa olevista vertailumaista Norjassa ja Englannissa yleiset tuomioistuimet käsittelevät valitukset patenttiviranomaisten päätöksistä.

Ehdotuksen mukainen immateriaalioikeudellisten asioiden keskittäminen markkinaoikeuteen poikkeaisi siten yleiseurooppalaisesta oikeusjärjestelmästä ja kehitys olisi päinvastaista kuin muissa maissa.

Asiantuntemuksen turvaaminen

Immateriaalioikeudelliset riita-asiat ja niissä esiin tulevat oikeudelliset kysymykset liittyvät usein muihin oikeusaloihin, kuten vahingonkorvaus- ja sopimusoikeuteen. On keinotekoisia erottaa immateriaalioikeus muusta siviilioikeudesta. Immateriaalioikeuden hallitseminen edellyttää paitsi perehtymistä itse alaan myös hyvin monipuolista, laajaa ja etevää laintuntemusta muilta oikeuden aloilta.

Työryhmä on itsekin todennut, että immateriaalioikeudellisiin riita-asioihin saattaa usein liittyä erilaisia sopimuksia, minkä vuoksi oikeudenkäyntiä markkinaoikeudessa koskevan lakiehdotuksen 1 luvun 5 §:n mukaan markkinaoikeus voisi teollis- ja tekijänoikeudellista riita-asiaa käsitellessään "käsitellä myös muun riita-asian, jos kantaja nostaa kanteet samanaikaisesti samaa vastaajaa tai eri vastaajia vastaan ja kanteet johtuvat olennaisesti samasta perusteesta". Vastaavasti markkinaoikeus voisi immateriaalioikeudellista riita-asiaa käsitellessään "tutkia myös vastaajan kantajaa vastaava nostaman muuta asiaa koskevan vastakanteen".

Käytännössä saattaa tulla esiin tilanteita, joissa alkuperäisestä, immateriaalioikeudellisesta kannevaatimuksesta luovutaan oikeudenkäynnin aikana tai osapuolet pääsevät tältä osin sopimukseen. Jatkuisiko tällaisen yleisen tuomioistuimen toimivaltaan kuuluvan "muun riita-asian" käsittely tuolloin markkinaoikeudessa? Ehdotettu säännös on omiaan aiheuttamaan epätietoisuutta ja tulkinta erimielisyyksiä. Lisäksi ehdotus on tältä osin ristiriidassa perustuslain kanssa, jonka mukaan riita-asiat käsitellään yleisissä tuomioistuimissa.

Ehdotettu järjestelmä hajauttaisi ja monimutkaistaisi olemassa olevaa järjestelmää.

Samalla tavoin kun on keinotekoista erottaa immateriaalioikeus vahingonkorvaus-, velvoite-, sopimus- ja työoikeudesta, on kenotekoista erottaa immateriaalioikeudelliset riita- ja rikosasiat toisistaan. Oikeudenhaltijalla täytyy olla halutessaan mahdollisuus turvautua rikosprosessiin riitaprosessin sijaan ja luottaa siihen, että myös rikosasioiden käsittelijöillä on vahva immateriaalioikeudellinen osaaminen.

Helsingin kärjäoikeus on Suomen suurin alioikeus, jossa työskentelee 96 tuomaria. Kärjäoikeudessa käsitellään yli 25 prosenttia maan laajoista riita-asioista ja runsaat 15 prosenttia maan rikosasioista. Kärjäoikeuden tuomareilla on kokemusta laajojen ja monille oikeuden aloille ulottuvien sekä kansainvälisten ja rajat ylittävien asioiden käsittelystä.

Helsingin kärjäoikeuden kaikki immateriaalioikeudelliset riita-, hakemus-, turvaamistoimi- ja rikosasiat on keskitetty yhdelle osastolle. Kärjäoikeudessa on viime vuosina panostettu voimakkaasti tuomarien ammattitaidon kehittämiseen, erityisosaamisen syventämiseen ja osaamisen jatkuvuuteen.

Vuodesta 2004 lähtien Euroopan patenttitoimiston (EPO) alainen Euroopan patenttiakatemia (European Patent Academy) on järjestänyt koulutustilaisuuksia eurooppalaisille patenttituomareille. Helsingin kärjäoikeuden immateriaalioikeudellisia asioita käsittelevät tuomarit ovat kaikki osallistuneet koulutustilaisuuksiin.

Office for Harmonization in the Internal Market (OHIM) on järjestänyt vuodesta 2006 lähtien useita yhteisön tavaramerkkiä ja yhteisön mallia koskevia koulutustilaisuuksia. Koulutuksen tarkoituksena on syventää eurooppalaisten tuomarien osaamista sekä yhtenäistää käytäntöjä. Opetus tapahtuu suurelta osin eri osanottajamaiden edustajien muodostamissa pienryhmissä, joissa pohditaan ratkaisuja ennalta annettuihin käytännönläheisiin tavaramerkki- ja/tai mallioikeudellisiin kysymyksiin. Tällä tavoin edistetään tuomarien verkostoitumista ja helpotetaan kanssakäymistä tilanteissa, joissa samaa tavaramerkkiä tai mallia koskeva oikeudenkäynti on samanaikaisesti vireillä kahdessa tai useammassa maassa. Viime aikoina on korostettu piratismin vastaisen toiminnan merkitystä ja siihen liittyen poliisin, tulliviranomaisten ja tuomioistuinten välisen yhteistyön merkitystä immateriaalioikeudellisissa rikosasioissa. Vuosina 2010 -2011 on meneillään niin sanottu Third Circle, jona aikana järjestetään yhdeksän kahden päivän teemaseminaaria. Helsingin kärjäoikeuden tuomarit ovat olleet edustettuina kaikissa OHIMin järjestämissä koulutustilaisuuksissa.

Lisäksi Helsingin hovioikeus ja Helsingin yliopisto ovat yhdessä IPR University Centerin kanssa järjestäneet vuonna 2007 immateriaalioikeudellisen laatuhankeen, johon osallistui neljä käräjäoikeuden tuomaria. Keväällä 2009 Helsingin hovioikeus ja Helsingin käräjäoikeus järjestivät yhteistyössä oikeusministeriön kanssa kolmena iltapäivänä tekijänoikeuskoulutusta tekijänoikeusasioita käsitteleville tuomareille, syyttäjille ja asianajajille. Vastaavaa ei koulutusta ei ole aiemmin järjestetty. Koulutusta on tarkoitus jatkaa.

Käräjäoikeuden immateriaalioikeudellisia asioita käsittelevän osaston tuomareiden koulutus on jatkuvaa, minkä lisäksi käräjäoikeuden tuomarit ovat toimineet kouluttajina useiden eri järjestäjien pitämässä immateriaalioikeudellisissa koulutustilaisuuksissa.

Helsingin käräjäoikeuden immateriaalioikeudellisten asioiden vastuutuomari Ari Wirén on 1.1.2009 lukien toiminut EPO:n laajennetun valituslautakunnan tuomarijäsenenä.

Voidaankin perustellusti sanoa, että Helsingin käräjäoikeuden immateriaalioikeudellisia asioita käsittelevät tuomarit ovat ainoina Suomessa pitkälle koulutettuja ja heidän erityisosaamistaan on tuettu. Ammattitaidon kehittämistä tullaan jatkamaan.

Kokonsa puolesta Helsingin käräjäoikeudella on ainutlaatuiset mahdollisuudet panostaa immateriaalioikeudellisen osaamisen kartuttamiseen ja tarvittaessa lisätä resursseja näihin asioihin. Käräjäoikeuden virkakierto mahdollistaa uusien tuomareiden kouluttamisen erityisosaamista vaativiin tehtäviin ja panostamisen niille oikeudenaloille, joille on erityistä tarvetta. Virkakierto onkin nähtävä mahdollisuutena. Virkakierron avulla voidaan hyödyntää tuomarien monipuolista ja laaja-alaista osaamista sekä turvata osaamisen jatkuvuus. Pienessä tuomioistuimessa osaamisen turvaaminen on vaikeaa. Liiallinen erikoistuminen puolestaan voi johtaa ammattitaidon kapea-alaisuuteen ja näköalattomuuteen.

Markkinaoikeus on kapea-alainen erityistuomioistuin, joka perustamista on aikanaan perusteltu erityisasiantuntemuksen turvaamisella kilpailuneuvostolle ja markkinatuomioistuimelle kuuluneissa asioissa. Markkinaoikeuden perustamista koskevan hallituksen esityksen mukaan markkinaoikeuden sovellettavan lainsäädännön ala jäisi suhteellisen kapeaksi, mutta toisaalta selväpiirteiseksi suhteessa yleisten tuomioistuinten ja hallintotuomioistuinten toimivaltaan muutoin kuuluviin asioihin (HE 105/2001 vp s. 36). Markkinaoikeuden jäsenillä on ollut ja pitäisi siten olla sanottujen suhteellisten kapeiden oikeusalojen erityistuntemus.

Markkinaoikeudessa ei käsitellä tällä hetkellä lainkaan immateriaalioikeudellisia asioita. Tätä taustaa vasten väite, jonka mukaan aineettomia oikeuksia koskevien asioiden edellyttämä asiantuntemus eri asiaryhmissä saataisiin mahdollisimman hyvin varmistettua keskittämällä immateriaalioikeudelliset asiat markkinaoikeuteen on kestävä, perustelematon ja virheellinen.

Käsittelyn tehokkuus

Helsingin kärjäoikeudessa ratkaistiin vuonna 2009 yhteensä noin 72 700 erilaista asiaa. Näistä rikosasioita oli 9 436 ja laajoja riita-asioita 1 967. Immateriaalioikeusasioita käsittelevällä osastolla 3 ratkaistiin yhteensä 463 laajaa riita-asiaa, joista vajaa viidennes oli laajoja immateriaalioikeudellisia riita-asioita.

Immateriaalioikeudellisista pääkäsittelyyn menevistä riita-asioista kaikki patenttia ja yhteisötavaramerkkiä koskevat asiat käsitellään lähtökohtaisesti kolmen tuomarin kokoonpanossa. Lisäksi asianosaisen pyynnöstä myös muutkin riita-asiat käsitellään oikeudenkäymiskaaren 2 luvun 3 §:ssä tarkoitettussa täysilukuisessa kokoonpanossa. Ellei riita-asian laatu tai laajuus edellytä asian käsittelyä täysilukuisessa kokoonpanossa, käsitellään asia yhden tuomarin kokoonpanossa.

Esityksessä on ehdotettu, että markkinaoikeudessa ratkaisukokoonpanoon kuuluisi kaikissa asioissa yhtensä kolme markkinaoikeustuomaria ja lisäksi keksintöä koskevissa asioissa markkinaoikeusinsinööri. Markkinaoikeuden resurssitarpeet immateriaalioikeudellisten asioiden käsittelemiseen olisivat siten lähtökohtaisesti kärjäoikeutta suuremmat. Kärjäoikeuden kokemuksen valossa kaikkien immateriaalioikeudellisten asioiden ratkaiseminen kolmen tuomarin kokoonpanossa on tarpeetonta.

Tilastokeskuksen tilastojen mukaan koko maan kärjäoikeuksissa on vuosina 2000 - 2008 tullut vireille yhteensä 854 asiaa, keskimäärin 95 asiaa vuotta kohti. Vastaavana aikana on ratkaistu koko maassa 925 asiaa, keskimäärin 103 asiaa vuotta kohti (mietinnön s. 113- 114). Tähän määrään sisältyy myös vuoden 2008 osalta tekijänoikeuslain 60 a §:n mukaisten tiedonsaantia koskevien hakemusasioden lukumäärätietoja. Valtaosa asioista on ratkaistu Helsingin kärjäoikeudessa huomioon ottaen, että muualla maassa on vuosittain tullut vireille vain noin 5 - 6 tekijänoikeudellista asiaa ja muutama muu immateriaalioikeudellinen riita-asia. On huomattava, että ratkaistujen asioiden määrä on jonkin verran saapuneiden määrää suurempi.

Ehdotuksessa on markkinaoikeuden lisäresurssitarpeeksi arvioitu teollis- ja tekijänoikeudellisten riita-asioiden osalta 5,5 - 6 tuomaria. Tämä tarkoittaisi sitä, että markkinaoikeuden tuomarit ratkaisisivat vuosittain keskimäärin 17 - 19 riita-asiaa tuomaria kohti (103:5,5 - 6), mihin määrään sisältyy myös hakemusasioina pidettäviä tekijänoikeuslain 60 a §:n mukaisia asioita! Helsingin kärjäoikeuden immateriaalioikeudellisella osastolla vastaava luku vuonna 2009 oli keskimäärin 42 laajaa riita-asiaa tuomaria kohti. On huomattava, että laajojen riita-asioiden lisäksi osastolla käsiteltiin 22 immateriaalioikeudellista turvaamistoimiasiaa, 59 hakemusasiasiaa, joista suurimman asiaryhmän muodostivat tekijänoikeuslain 60 a §:n mukaisten tiedonsaantia koskevat hakemukset sekä 172 ulosottovalitusta.

Lisäksi ehdotuksessa on arvioitu markkinaoikeuden lisäresurssitarpeeksi

teollisoikeudellisten valitusasioiden osalta 8 - 8,5 tuomaria.

PRH:n valituslautakunnassa on viime vuosina työskennellyt päätoimisesti viisi henkilöä, jotka ovat osallistuneet valitusasioiden ratkaisutoimintaan, sekä lisäksi kansliahenkilökuntaan kuuluvana yksi päätoiminen osastosihteeri. PRH:n valituslautakunnan puheenjohtajan jäätyä eläkkeelle on valituslautakunnassa työskennellyt päätoimisesti neljä henkilöä, jotka osallistuvat valitusasioiden ratkaisemiseen. Lisäksi ratkaisukokoonpanoon kuuluu kussakin asiassa yksi tai kaksi jäsentä, jotka ovat PRH:n muita virkamiehiä kuin valituslautakunnassa päätoimisesti työskenteleviä.

On huomattava, että kansallisen rekisteröintimenettelyn merkitys on vähenemässä kansainvälisten rekisteröintien lisääntymisen myötä. Tällä on oletettavasti merkitystä arvioitaessa resurssitarvetta valitusasioiden käsittelyssä.

Täysin perustelematon on ehdotuksessa esitetty väite siitä, että "oikeussuojajärjestelmän parantaminen tukisi osaltaan suomalaista innovaatiotoimintaa ja sitä kautta taloudellista kehitystä". Teollisoikeuksien oikeudenhaltijoiden kannalta on tärkeää, että rekisteröintimenettely on nopeaa, joustavaa ja edullista. Työryhmän tekemän kyselytutkimuksen mukaan PRH:n valituslautakunnan hyvinä puolina on nähty "menettelyn halpuus ja tietynlainen keveys. Hyvänä asiana pidettiin myös sitä, ettei menettely PRH:n valituslautakunnassa edellytä ulkopuolisen asiamiehen käyttämistä. Kyselytutkimukseen saatujen vastauksen valossa myöskään PRH:n valituslautakunnan asiantutemuksen teknistä osaamista edellyttävien kysymysten osalta ei yleisesti ottaen nähty huomauttamista."

Esitykseen ei sisälly laskelmia joiden perusteella todennäköisiä kustannusvaikutuksia voitaisiin arvioida. Esitettyjen lukujen perusteella ei voi ymmärtää mihin perustuu väite markkinaoikeuden tehokkuudesta. Vertailtaessa Helsingin käräjäoikeuden tuottavuuslukuja ehdotuksessa esitettyyn lisäresurssitarpeeseen voidaan päätellä, että ehdotettu asioiden immateriaalioikeudellisten asioiden siirto markkinaoikeuteen olisi valtiontalouden kannalta katsottuna kallis ja tehoton.

Tehokkuuden kannalta hyödyllisintä olisi hyödyntää olemassa olevaa osaamista ja resursseja.

Käsittelyn joutuisuus

Immateriaalioikeudellisten asioiden käsittelyaika Helsingin käräjäoikeudessa kestää hyvin kansainvälisen vertailun. Käräjäoikeudessa kehitetään jatkuvasti toimenpiteitä ja työtapoja käsittelyaikojen lyhentämiseksi entisestään. Esimerkiksi vuonna 2009 Helsingin käräjäoikeus on yhteistyössä Lappeenrannan teknillisen yliopiston kanssa käynnistänyt toiminnanohjausta koskevan projektin, niin sanotun logistiikkaprojektin, jonka tavoitteena on kehittää seurantaa, yhtenäistää työtapoja ja kehittää henkilöstöä.

Keskimääräiset käsittelyajat ovat käräjäoikeudessa lyhentyneet. Vuonna 2009 laajojen riita-asioiden keskimääräinen käsittelyaika on lyhentyi 8,8 kuukauteen edellisvuoden 9,7 kuukaudesta.

Immateriaalioikeudellisten asioiden osalta on huomattava, että käräjäoikeuden

laamanni on antanut 9.1.2008 päivätyin suosituksen patenttioikeudellisten asioiden käsittelyn muuttumisesta 1.1.2008 lukien. Suosituksen mukaan kärjäoikeus käsittelee jatkossa patentin loukkausta ja mitättömyyttä koskevat kanteet pääsääntöisesti yhdessä, mikä menettely tulee lyhentämään patentinloukkausta koskevien kanteiden käsittelyä huomattavasti. Ensimmäisiä suosituksen mukaisia pääkäsittelyitä käydään tänä vuonna, eikä niiden vaikutus siten näy ehdotuksessa olevassa käsittelyaikatilastossa vuosilta 2000 - 2008.

Vastaavanlaisilla menettelytapojen uudistamisilla, joihin esimerkiksi sanotulla logistiikkaprojektilla pyritään, voidaan tehostaa olennaisesti tuomioistuinten toimintaa.

Kuten edellä on todettu, markkinaoikeudessa ei ole tällä hetkellä käsiteltävänä immateriaalioikeudellisia asioita. Siksi Helsingin kärjäoikeuden käsittelemien immateriaalioikeudellisten asioiden ja markkinaoikeuden asioiden keskimääräisten käsittelyaikojen vertaaminen on vain suuntaa antavaa.

Markkinaoikeudessa kaikkien käsiteltävänä olleiden asioiden keskimääräiset käsittelyajat ovat olleet vuosina 2007 ja 2008 14,1 kuukautta ja Helsingin kärjäoikeudessa käsiteltyjen immateriaalioikeudellisten riita-asioiden käsittelyajat vastaavalta ajalta 13,0 ja 11,7 kuukautta. Markkinaoikeudessa vuonna 2008 kilpailuoikeudellisten asioiden keskimääräinen käsittelyaika on ollut 32,2 kuukautta, kun patenttia ja hyödyllisyysmallioikeutta koskevien asioiden käsittelyaika Helsingin kärjäoikeudessa on ollut 27,1 kuukautta. On huomattava, ettei laamannin suosituksen 9.1.2008 vaikutus ole näkynyt vielä vuoden 2008 käsittelyajoissa.

Markkinaoikeus on pahasti ruuhkaantunut ja erityisesti kilpailuoikeudellisten asioiden käsittely markkinaoikeudessa kestää kauan. Sen vuoksi ei ole yllättävää, ettei ehdotus sisällä lainkaan perusteluja sille, miten käsittelyajat markkinaoikeudessa voisivat olla kärjäoikeutta joutuisammat.

Ehdotuksessa esitetty resurssitarpeita koskeva arvio huomioden ei ole mahdollista, että asioiden läpivirtaus markkinaoikeudessa tehostuisi. Kun vielä otetaan huomioon, että kyseessä olisi kokonaan uusi asiaryhmä, jonka osaamista markkinaoikeudessa ei entuudestaan ole, on todennäköistä, että markkinaoikeus ruuhkaantuisi entisestään.

PRH:n valituslautakunnan työskentelyyn ollaan edellä kerrotuin tavoin oltu suoritettuna kyselytutkimuksen mukaan pääosin tyytyväisiä. Lähinnä PRH:n valituslautakunnan pitkiä asioiden käsittelyaikoja on pidetty epäkohtana. Ehdotuksessa on todettu, että PRH:n valituslautakunta on nykyisellään pahasti ruuhkaantunut ja esitetty ratkaisuksi asioiden siirtämistä markkinaoikeuteen ja resurssien lisäämistä. Kärjäoikeuden kokemuksen ja käsityksen mukaan pelkkä resurssien lisääminen on harvoin riittävä toimenpide ruuhkien purkamiseen. Useimmiten tarvitaan myös työtapoihin ja -menetelmiin sekä seurantaan liittyviä toimenpiteitä. Tällaiset toiminnanohjaukseen liittyvät toimenpiteet on parhaiten toteutettavissa kehittämällä olemassa olevia toimintoja.

Asioiden läpivirtauksen tehostaminen tapahtuu parhaiten työmenetelmiä ja seuranta kehittämällä sekä kohdentamalla resurssit oikein tuomioistuinten sisällä.

EU:ssa vireillä olevat uudistukset ja niiden vaikutus IPR-asioiden tuomioistuinkäsittelyyn Suomessa

EU:ssa ovat vireillä sekä yhteisöpatenttia että yhtenäisen eurooppalaisen patenttituomioistuinjärjestelmän luomista koskevat hankkeet. Helsingin käräjäoikeus on osallistunut näitä hankkeita koskevien työvoima ja elinkeinoministeriön edustajien kannanottojen valmisteluun yhdessä Suomen Asianajajaliitto ry:n edustajien kanssa. Suomessa tulisi ottaa huomioon ne uudistukset, joita lähivuosina tullaan toteuttamaan EU:n toimesta. Kansainvälinen vertailu ja kehitys osoittavat, että oikeusturvanäkökohdat huomioon ottaen ratkaisijaksi on viime kädessä yleensä kelpuutettu vain yleinen tuomioistuin eikä erityistuomioistuin.

Euroopan Unionin patenttilitigaatiota valmistelevassa työryhmässä on nimenomaisesti edellytetty tuomioistuinten ja hallintoviranomaisten riippumattomuutta toisistaan.

Immateriaalioikeudelliset rikosasiat ja niihin liittyvät turvaamistoimet

Oikeudenhaltijoille rikosoikeudellinen suojamuoto tarjoaa eräitä huomattavia etuja siviilioikeudelliseen suojamuotoon verrattuna. Rikosprosessissa oikeudenloukkauksen ensisijainen selvittämisvastuu on viranomaisilla. Lisäksi rikosprosessuaaliset pakkokeinot voivat tarjota loukkauksen kohteelle tehokkaampia suojamuotoja. Oikeudenhaltijoiden kannalta merkittävintä on se, että rikosoikeudellista oikeusturvaa saa halvemmalla kuin jos itse ajaa riita-asiansa.

Immateriaalioikeus on kansainvälistä. Tämä koskee sekä riita- että rikosasioita. Siviili- ja rikosoikeudellisia asioita ei voida erottaa toisistaan. Tämä on huomattu esimerkiksi OHIM:ssa joka on yhdeksi syventävän koulutuksen kohteeksi valinnut rikosoikeudelliset näkökohdat (A seminar focusing on the criminal aspects of Community Trade Mark infringement).

Molemmissa asiaryhmissä tulee saada nopeasti laadukas asiaratkaisu jo ensimmäisessä oikeusasteessa. Oikeudenhaltijoiden on suojamuodosta riippumatta voitava luottaa siihen, että tuomioistuimessa on vahvaa osaamista ja kokemusta asioiden ratkaisemiseen. Etenkin yksittäisten kansalaisten sekä pienten ja keskisuurten yritysten kannalta asialla on suuri merkitys.

Yhteenveto

Ehdotuksen tarkoituksena on vähentää teollis- ja tekijänoikeudellisten asioiden käsittelyn hajanaisuutta nykyisestä. Tavoite ei esitetyn keskittämisen perusteella toteudu, koska riita- ja rikosasiat käsiteltäisiin eri tuomioistuimissa. Kun lisäksi muutoksenhaku rekisteröintiasioissa tehtyihin päätöksiin tapahtuisi edelleen hallinnollisessa menettelyssä ja riita-asioissa säilyisi muutoksenhaku kaksiportaisena, ei tavoitteeksi asetettu muutoksenhaun keskittäminen toteudu. Ehdotuksen taustalla ollut ainoa edes teoreettinen hyöty, loukkausasian ja väitemenettelyä koskevan valitusasian yhdessä käsittelystä saatava synergiaetu, ei myöskään esitetyn keskittämisen perusteella toteudu, koska asioissa olisi edelleen tehtävä kaksi eri valitusta kahteen eri muutoksenhakuasteeseen.

Immateriaalioikeusasiat olisivat markkinaoikeudelle kokonaan uusi asiaryhmä.

Tämän asiaryhmän erityisosaamista ei markkinaoikeuden tuomareilta ole edellytetty. Siirtämällä immateriaalioikeudelliset riita-asiat markkinaoikeuteen menetettäisiin Helsingin kärjäoikeudessa vuosien aikana hankittu osaaminen ja kokemus.

Väitteet asioiden käsittelyn korkeasta laadusta ja nopeudesta ovat täysin perustelemattomia. Ehdotukselle leimaa-antavaa onkin, että tiettyjä väitettyjä hyötyjä toistetaan valmiiksi annettuina ja niitä perustelematta.

Immateriaalioikeudellisen asiantuntemuksen luominen markkinaoikeuteen tarkoittaisi täysin uuden tuomioistuimen perustamista. Tämä on vastoin hyväksyttyä kehityssuunnitelmaa, jonka mukaan erityistuomioistuin ja lautakunnista pyritään luopumaan ja siirtämään niiden tehtävät yleisille tuomioistuimille. Lisäksi kehitys olisi päinvastainen kuin viime aikainen kehitys muualla Euroopassa..

Helsingin kärjäoikeus katsoo, että immateriaalioikeudellisten asioiden käsittelyn kehittämistä tulisi jatkaa hyödyntämällä mahdollisimman paljon olemassa olevaa osaamista ja resursseja. Tämä voitaisiin tehdä nopeasti ilman suuria lainmuutoksia ja kustannuksia. Tältä osin kärjäoikeus viittaa professorien Niklas Bruun ja Kaarlo Tuori oikeusministeriölle antamaan 22.4.2008 päivättyyn lausuntoon.

Asia on valmisteltu kärjäoikeuden immateriaalioikeudellisella asioita käsittelevällä 3. osastolla.

Eero Takkunen
laamanni